

Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování

Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky s účinností od 1. 9. 2016 přináší mimo jiné na základě ust. §7 odst. 3 povinnost školy zpracovávat a uskutečňovat preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.

1. STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI

1. Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Bývá důsledkem nevyváženosti ve vývoji osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě také v rodinném prostředí. Neúspěch je téměř vždy způsoben souborem mnoha příčin, které je třeba včas rozkrýt a přijmout účinná opatření směřující k nápravě. Podpora školního úspěchu vychází zejména z atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, tedy dobrými mezilidskými vztahy jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy. Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

2. Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem nezletilého, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole. Při řešení školní neúspěšnosti je nezbytná spolupráce školy, dalších odborníků, rodiny a samotného žáka. Podpora rodiny je v tomto procesu nenahraditelná i s ohledem na volbu budoucího povolání a budoucí život.

Jedná se o tyto faktory:

- osobnost dítěte- snížená inteligence, poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži
- poruchy chování, PAS (poruchy autistického spektra)
- zdravotní problémy žáka - dlouhodobá absence
- vysoká absence
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu
- nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče
- rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění, nezájem rodičů o spolupráci se školou
- nadměrně ochranné rodinné prostředí
- dítě ohrožené sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole, ve třídě, ve vztahu s učitelem), ohrožení sociálně patologickými jevy

- dítě – cizinec
3. Žák je ohrožen školní neúspěšností, když
- na konci pololetí z některých předmětů neprospěl, nebo je z některých předmětů nehodnocen
 - dlouhodobě neplní zadané úkoly
 - svým chováním soustavně porušuje školní řád a jsou vůči němu uplatňována výchovná opatření
 - jeho příprava není systematická
4. Doprovodné projevy při školní neúspěšnosti
- neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie
 - poruchy chování – zvýšená absence v některém předmětu, nebo celková absence, záškoláctví
 - obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese
5. Škola si v prevenci stanovuje dlouhodobé cíle:
- vytváření kvalitního a bezpečného klimatu ve třídách a škole
 - podpora samostatného a nezávislého myšlení žáků
 - rozvíjení kvalitního sebehodnocení žáků
 - seznamování žáků s vhodnými styly učení
 - soustavná pedagogická diagnostika všemi pedagogy
 - trvalé sledování a vyhodnocování této problematiky, poskytování informací o úspěšných i neúspěšných řešeních
 - v rámci DVPP rozvíjet klíčové dovednosti pedagogů pro tuto oblast
 - je poskytována nabídka pomoci pro žáky, kteří potřebují řešit subjektivně náročné životní situace
 - školní poradenské zařízení vytváří a aktualizuje strategii prevence školní neúspěšnosti, seznamuje s ní pedagogy školy a vyhodnocuje její účinnost
6. Přecházení školní neúspěšnosti
- klást na dítě přiměřené nároky
 - dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů
 - zdůrazňovat jeho pozitivní stránky
 - oceňovat jeho jedinečnost
 - umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory
 - podporovat aktivitu žáků, dát mu příležitost zažít úspěch
 - motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěchy
 - vyhýbat se negativnímu srovnávání
 - věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka
 - seznámit předškolní děti s prostředím školy, zapojit je do aktivit v 1. třídě
7. Řešení školní neúspěšnosti
- Včasné podchycení žákových potíží jednotlivými vyučujícími, ti zejména vyhodnotí, zda jde o ojedinělý výpadek, nebo trvalejší problém, v takovém případě o úspěšnosti informují rodiče žáka a třídního učitele.
 - Třídní učitel ověří, zda jde o problém spojený jen s jedním vyučovacím předmětem, nebo zda se týká více vyučovacích předmětů, případně i ve spojení s výchovnými problémy.
 - Podle závažnosti problému třídní učitel kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání s jednotlivými vyučujícími, případně s výchovným radcem, metodikem prevence rizikového chování, školním psychologem či dalšími členy školního poradenského pracoviště. Kromě individuálních pohovorů je možné svolat jednání výchovné komise. O jednáních se vedou písemné záznamy, které vždy obsahují doporučení školy vůči rodičům a postoj rodičů k nim (individuální doučování, vyšetření v PPP, apod.).
 - Je uplatňován třístupňový model péče:
 1. Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky.
 2. Zapojení školního poradenského pracoviště.

3. Zapojení školského poradenského zařízení (PPP/SPC).

- Základem účinného řešení školní neúspěšnosti je správné rozpoznání příčin, viz výše uvedené faktory.
- Vedení školy vyhodnocuje, zda ke zvýšené neúspěšnosti nedochází jen u některých vyučovacích předmětů, nebo jen u některých vyučujících. Na toto téma případně zaměřuje svoji kontrolní a hospitační činnost, zajišťuje zpětnou vazbu od rodičů žáků (evaluační dotazníky).

Na základě této diagnostiky se stanoví možná opatření:

- zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, slovní hodnocení
 - zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preference vizuálního, nebo audio vnímání)
 - žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro něj nejvýhodnější
- individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (PLPP, spolupráce s PPP, SPC)

- pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu
- stanovení přiměřeného rozsahu učiva
- práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem
- sestavení plánu pedagogické podpory
- zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy,
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu
- včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka, tak, aby se

zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí

- u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD

Škola průběžně vyhodnocuje úspěšnost těchto opatření, dlouhodobě sleduje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejichmu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování.

Na jednání pedagogických rad, předmětových komisí a metodických sdružení je vyhodnocována situace vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností.

2. STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠIKANĚ A DALŠÍM PROJEVŮM RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Dlouhodobé cíle:

- vytváření bezpečného a kvalitního klimatu tříd i školy
- formování a rozvíjení dovedností pro život, sociálních dovedností a dovedností seberegulace žáků
- rozvíjení klíčových dovedností pedagogů, podpora schopnosti sebereflexe, podpora pracovního i osobního seberozvoje pedagogů

Prostředky k dosažení dlouhodobých cílů:

- Všichni pracovníci školy se řídí zásadami konstruktivní, transparentní, respektující komunikace, a to ve vztahu k žákům a jejich rodičům i ke svým kolegům; svým příkladem
- poskytují žákům vzor prosociálního chování a zároveň toto chování u nich modelují a podporují.
- Všichni pedagogové rozeznají příznaky rizikového chování žáků a bez prodlení zajišťují

jeho řešení ve spolupráci s ostatními pedagogy (zejména se školním poradenským pracovištěm), zákonnými zástupci žáků a žáky.

- Třídními učiteli a výchovným poradcem je poskytována nabídka pomoci pro žáky, kteří potřebují řešit subjektivně náročné životní situace, které mají vliv na jejich osobnostní a sociální rozvoj.
- Třídnické hodiny jsou vedeny podle potřeby tak, aby neustále pozitivně formovaly schopnosti a dovednosti žáků, vytvářelo se ovzduší důvěrné a příjemné atmosféry.
- Pedagogové učí žáky využívat techniky a metody, které vedou k budování zdravého sebevědomí, společně s formováním vlastností osobnosti; patří sem rozvíjení schopností a dovedností zvládat zátěžové situace (např. využívání relaxačních technik), rozvíjení schopností a dovedností sebeovládání (návčik efektivního řešení konfliktů, návčik asertivní komunikace, schopnost čelit sociálnímu tlaku), rozvíjení schopnosti činit informovaná rozhodnutí.
- Pedagogové využívají individuální nebo týmovou supervizi, seberozvojové vzdělávání, jednoznačné vymezení kompetencí, týmovou spolupráci při řešení různých situací.

Postupy v případě nedosažení cíle spočívají např. v následujících opatřeních:

Všem pedagogům, žákům a zákonným zástupcům je poskytována bezpečná zpětná vazba při řešení situace (dotazníky, evaluace PPŠ, zprávy z šetření ve třídě...)

Ve Výprachticích 1. 9. 2025